

nasprotniki Slované vedno na duševni boj, pobijajo pa nas s silo.

Najznamenitejša vseh manifestacij se priredi seveda v državnem zboru. Jugoslovanski poslanci dr. Šusteršič, dr. Ferjančič in dr. Ivčević so podali naslednji nujni predlog:

Že nad 50 let Slovenci ponavljajo zahtevo, naj bi se jim dalo slovensko vseučilišče. Leta 1848. je tedanja vlada to zahtevo priznala kot utemeljeno, ter tako vseučilišče kot koristno in potrebno. Tudi je tedaj vlada naglašala, da načelo narodne ravnopravnosti in pravična obramba skupnih koristi zahtevata izvršitev te zahteve, ter je vsled tega obljubila ustanovitev slovenskega vseučilišča.

To vprašanje pa se tedaj vsled političnih zmešnjav, državnopravnih in finančnih skrbi ni rešilo.

Od tedaj pa ta zahteva ni zaspala, temveč je v zadnjih letih dobila vedno več tal in odmeva.

Slovence pa v tem vprašanju odkrito in odločno podpirajo tudi Hrvatje in Srbi v Avstriji. Ta zahteva je danes skupna vsemu jugoslovanskemu prebivalstvu.

V seji dne 20. oktobra 1898 je poslanec dr. Ferjančič vložil prošnjo, ki vsestransko utemeljuje vprašanje glede vseučilišča v Ljubljani ter zahteva ustanovitev takega zavoda.

Ta zahteva pa je postala nujnejša in važnejša ravno sedaj, ko je sedanja vlada na interpelacije barona Malfattija, dr. Hortisa in tovarišev povodom znanih dogodkov na vseučilišču v Inomostu izjavila, da hoče za pravnike italijanske narodnosti na inomoskem vseučilišču ustanoviti samostojno fakulteto ali pa oskrbeti za to, da morejo italijanski dijaki na drug način v svojem materinskem jeziku poslušati predavanja na vseučilišču.

Ako vlada obljubi vseučilišče Italijanom, ki štejejo v Avstriji okoli 670.000 duš, imajo na leto do 400 dijakov na avstrijskih vseučiliščih, je gotovo tem bolj opravičeno, da vlada ustanovi vseučilišče za Jugoslovane, ki štejejo v Avstriji nad dva milijona duš in pošiljajo na leto nad 700 dijakov na nemška vseučilišča.

Zahteva, da se jugoslovanska mladina poučuje in izobrazuje na vseučilišču v svojem materinskem jeziku, je utemeljena v didaktičnih razlogih, kakor tudi v načelu ravnopravnosti. Ti razlogi zahtevajo, da vlada nemudoma stori vse potrebne korake za ustanovitev jugoslovanskega vseučilišča, oziroma da čim preje v poslanski zbornici predloži dotično predlogo. Vsako obotavljanje in odlašanje bi Jugoslovane naravnost žalilo.

Finančni pomisleki tukaj niso merodajni, ker ta opravičena zahteva je kulturnega pomena, za katero se ne zanimajo le Jugoslovani, ampak se mora zanimati tudi vlada.

Sicer pa je samo ob sebi umevno, da mora vsaka neutralna vlada podpirati in pospeševati kulturni razvoj vsake narodnosti.

Kar se tiče finančnega vprašanja, naglašamo, da je deželni zbor kranjski leta 1898. sklenil, da dovoli za

ustanovitev vseučilišča v Ljubljani podpore v znesku enega milijona kron, in da je mestna občina ljubljanska obljubila 100.000 kron.

Z ozirom na to podpisani nujno predlagajo:

C. kr. vlada se pozivlja, da čim preje zbornici predloži načrt zakona, s katerim se Jugoslovanom zagotovi vseučilišče s pravno, modroslovno in bogoslovno fakulteto.

V formalnem oziru pa predlagajo, naj se ta predlog izroči šolskemu odseku.

Ta nujni predlog so podpisali vsi slovenski, hrvatski in srbski državni poslanci.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Že več tednov se je govorilo in pisalo o krizi. Zdaj je tu. Vlada je prevzela nalogo, izposlovati, da bo proračun do 20. decembra popolnoma dognan. Na to še misliti ni. Čehi so, ne da bi obstruirali, znali vso stvar zavleči tako, da ne gre in ne gre naprej. Danes še misliti ni, da bi bil proračun pred 20. decembrom rešen. To bi se zamoglo k večjemu zgoditi, če bi se Čehi docela udali, a za to zahtevajo Čehi, naj se uvede notranji češki uradni jezik in zagotovi vseučilišče na Moravi. Te dni je cesar sprejel podpredsednika poslanske zbornice Kaiserja ter poslanca Gniwosza in Wassilkota, napram katerim je izrazil svojo veliko nevoljo, da parlamentarno delo ne gre naprej. Iz teh cesarjevih besed se sklepa, da pade prej parlament nego vlada, ako se ne doseže porazumljenje. Zdaj se pripravljajo neka pogajanja. Tako Nemci kakor Čehi so zadovoljni, da se ta pogajanja začne, iz česar se sklepa, da je rešitev krize za nekaj tednov odložena.

Državni zbor. — Poslanska zbornica se bavi sedaj še vedno izključno samo z različnimi nujnimi predlogi. Debata o Romančukovem predlogu zastran deželnozborskih volitev na Gališkem je razkrila jako čudne razmere, ki vladajo v tej kronovini. Menda je le res, da je država Gališko izročila šlahti v poljubno upravljanje, da šlahta zopet vlado podpira. Sedaj se je zbornica že v dveh sejah bavila s predlogi zastran naseljevanja redovnikov in zastran odprave kazenskih določb v motenju vere. Debata o teh predlogih je jako ostra in kaže veliko nasprotje proti redovništvu, katero nasprotje izvira od tod, da redovništvo zbira velika premoženja in da se vtika v politiko. Ker je podanih še več vsakovrstnih nujnih predlogov, bodo razprave o njih še precej časa trajale.

Iz državnozborskih odsekov. — Razprave o proračunskem odseku gredo le počasi od rok. Doslej je odsek rešil samo proračun trgovinskega ministrstva in pa poglavja „cesarski dvor“, „državni zbor“ in „državno sodišče“. Razprava o dispozičijem fondu se še ni vršila. Vlada se trudi na vse mogoče načine, da bi dobila večino za dispozičijski fond. Ako se udeleže dotične seje vsi člani proračunskega odseka in ako glasujejo vsi v smislu izjav, ki so jih podale njihove stranke pri prvem branju proračuna, potem je gotovo, da bo ta postavka odklonjena. Postavka sama na sebi je postranskega pomena, ker vlada že na drug način dobi denarja, kolikor ga ravno potrebuje za svojo žurnalistiko, ali gre se ji za to, da se zamore izkazati z zaupnico. Prav ker se gre za zaupnico vladi, se nam zdi nemogoče, da bi se zastopnika slovanskega središča pri ti točki absentirala, kakor poročajo nemški listi, kajti to bi bilo v naravnost škandaloznem nasprotju z izjavo posl. Pogačnika, da bo ta stranka glasovala proti proračunu.

Konservativci in kršč. socijalci. — Mej tema strankama je nastal sedaj sicer ne posebno pomemben, a jako karakterističen razpor. Dunajski župan dr. Lueger je povodom

neke slavnosti v Briksenu povedal, da ga je papež некоč vprašal, kakšen razloček je mej konservativci in krščanskimi socialisti, na kar mu je Lueger odgovoril: konservativci delajo, kakor hoče vlada, krščanski socialisti pa hočejo, naj vlada dela, kakor oni žele. To je konservativce hudo zbadlo in protestirali so z velikim ogorčenjem proti temu. Zdaj je bil zopet neki shod v Briksenu, na kateri je prišel dr. Lueger, a povabljen je bilo tudi vodstvo konservativne stranke. To vodstvo je povabilo odklonilo z motivacijo, da ne priznava dr. Luegerja kot voditelja krščanskega ljudstva v Avstriji in da nima nikakih simpatij za njega kot agitatorja.

Ruski glas o Madjarih. — Iz Petrograda je dobila „Hrvatska“ pismo, ki se nanaša na izjave v madjarskih listih povodom obiska velikega kneza Mihaela Nikolajeviča v Budimpešti. To zanimivo pismo se glasi: „Madjarska je spregovorila, a Rusija je čula — Rusija, ki vodi račune ne samo o Hrvatih, kakor najštevilnejših med „ogrskimi“ Slovani, ampak tudi o Slovencih, ki so Hrvatom najbližji bratje. Ruska vlada, ruska politika in ruska diplomacija so indirektnim potom, po „Novem vremenu“. (Tudi „Edinost“ je priobčila v ekscerptu izjavo tega lista. Op. uredništva) odgovorile madjarskemu novinstvu, kako umevajo manifestacije budimpeštanskih meščanov. Madjarska slutiti, da jej bo treba skoro boriti se proti nasilnemu navalu pangermanov, ki ruje in razjeda temelje avstrijskega cesarstva; a ruska diplomacija, ki polagoma in logično gradi verigo svojih političnih uspehov, bi bila, v času fatalne katastrofe, jedina v stanju varovati ogrske Slované, rešiti tudi Arpadove potomce. O tej najnovejši pojavi na političnem nebu madjarskem mi je bila prilika razgovarjati se z nekim jako uglednim in zaslužnim ruskim diplomatom in čuti, kako mnenje vlada med ruskimi politikami o tem nenadnem zbliževanju in o simpatijah Madjarov po Rusov. Evo, kaj mi je rekel: Politična situacija na Ogrskem, v kolikor je zanimiva, je tudi smešna, ker je gordinjski voz v politični borbi na narodni individualnosti, ali je vender veliko zdravejša od situacije v Avstriji. Madjari se z energičnimi zahtevami svojimi približujejo težnjam svojega političnega namena . . . „tlačé Slované in Rumune, a osobito Hrvate, ter zasmehluje pogodbo od leta 1868 . . .“ sem pripomnil jaz. — Hrvati so sami krivi svoji nesreči. — Zakaj, vaša prevzvišenost? — Ker leta 1848. niso hoteli izkoristiti perspektive. Junaška dela vašega bana Jelačića so visoko cenjena tudi med ruskimi državniki, ali vender vlada vseobča sodba, da bi ta hrabri general, ako ne bi bil slušal Palackega, dalje prosledoval Madjare ter bi bil izvojeval Hrvatski ne le navidezno, ampak samostalno svobodo političnega življenja trojedne kraljevine. Da se Madjari rogajo nagodbi, to ni nič neumevnega in tako bi delal vsakdo, ki je v borbi za hegemonijo, in to tem bolj, ko ban hrvatski ter oni poslanci, ki hodijo v skupno zbornico v Budimpešti, nočejo vstrajati pri ustavopravnih sredstvih v političnem ravnotežju dežel krone sv. Štefana. Ogrska ve, kaka usoda čaka Avstrijo, Ogrska ve, da se jej bo trebalo boriti proti pangermanizmu. Ako bi se Avstrija razsula, bi Ogrski stala pred prsmi berolinska nevarnost, a za ledjem ima rumunsko vprašanje. Ogrska ve, da je Nemec Madjaru in Hrvat neprijatelj, in da bo v tem času, v času, ko pride na dnevni red vprašanje o Bosni in Hercegovini, Rusija Ogrski v jedino zaslombo. Ako bo Ogrska znala ceniti iskro, ki jo je užgalo ogrsko novinstvo, davši izraza zbližanju in zaupanju v bodočnost, potem bi se iz te iskre utegnila poroditi naklonjenost in „sad zaupanja v bodočnost“. To je seveda odvisno od Madjarov.

Vojna v južni Afriki. — Dolgotrajna vojska z burskim narodom provzroča Angležem toliko skrbij in neprilik, da vojna uprava že več ne ve, kako bi si pomagala iz zagate. Ko so svojedobno odpozvali lord Robertsa in ga nadomestili s sedajnim vrhovnim poveljnikom, so bili vsi angleški strategii uverjeni,

da ta definitivno završi že davno „končano“ vojsko. A tudi s Kitchenerjem so se grozno varali. Mož se je sicer nadjal, da bolje izvrši nerešeno nalogo svojega prednika, prepričal se je pa kmalu, da so ravno za njegove dobe postali Buri hrabreji in vztrajnejši na vseh krajih razsežnega bojišča. Nastopati so jeli ofenzivno in Kitchener je bil kmalu brez moči. V Londonu so torej uvideli, da tudi Kitchener ne bo oni mož, ki bo porazil zadnjega Bura. Jeli so misliti na resno odpomoč. Govorilo se je že pred več tedni, da se bo moral Kitchener umakniti drugi, spretnejši moči. Mož je sicer sedaj še na svojem mestu, a imenovan mu je že naslednik v osebi znanega „junaškega“ generala Hamiltona, ki je že odpotoval iz Southamptona proti južni Afriki. Radi lepšega mu pa niso nadeli za sedaj še imena vrhovnega poveljnika, marveč bo le načelnik Kitchenerjevoga generalnega štaba. Kdor pa ve, kako oblast je imel Kitchener kot načelnik Robertsovega generalnega štaba, ta takoj uvidi, ga bo v bodoče le Hamilton vodil vso vojno akcijo v južni Afriki. Angleži pravijo, da je ta general najboljši, kar jih je imela dosedaj angleška armada, povedati pa ne vedo o njegovi hrabrosti nič drugega, nego da se je že pred 20 leti boril proti Burom, da je „prisostvoval“ porazu pri Majubi in bil takrat v Ladismithu, ko so oblegali Buri. To so pač majhne zasluge tako „zaslužnega“ generala, ki bo imel bržkone enako smolo pri svojem najnovejšem vodstvu.

Obrtnija.

Borze in borzni posli.

Spisal Albert Žnidarskič.

(Dalje).

Moderna tehnika ročne trgovine.

Mislamo si dva špekulanta A in B, katera skleneta v juniju t. l. ročni posel za 10.000 *q* koruze po 9 kron za septemberski termin t. l. Oba špekulanta različno mislita, kar se tiče prihodne promene cene za koruzo. Špekulant A, kot prodajalec, misli, da cena koruze do sept. pade — vzemimo — na 8 kron, da bo on torej dobival 1 krono pri vsakem *q*. On špekulira á la baisse.

Špekulant B, kot kupec, živi ravno v nasprotnem upanju, on misli, da cena koruze do septembra naraste — vzemimo — na 10 kron, da bo on torej dobival 1 K pri vsakem *q*. On špekulira á la hausse. V septembru je cena koruze — vzemimo — 9.60 kron. Špekulanti likvidirajo kupčijo lahko na dva načina: efektivno in špekulativno. Prodajalec A, ako nima koruze v zalogi, mora jo kupiti na borzi po 9.60 in jo prodati kupcu po pogodbi po 9.—, on torej zgubi 60 vinarjev pri enem *q*, ali 6000 kron pri 10 000 *q*. Zraven tega imata še obe stranki stroške in trud pri izročbi in prejemu robe od 100 vagonov. Ali vzemimo n. pr., da stranke nočejo likvidirati kupčije efektivno, ker bi zraven truda prodajalec A zgubil 6000 kron, in kupec B — vzemimo — ne ve, kaj bi začel s toliko količino blaga. Ali ne bi bilo v tem slučaju najboljšje, da prodajalec A plača kupcu B samo diferenco cene, t. j. 6000 kron od 10 000 *q*? Rezultat bi bil isti, kakor da sta trgovino efektivno likvidirala in prihranila bi si trud, skrb in druge stroške.